

The Tree of Life

The nuns taught us there were two ways through life - the way of nature and the way of grace. You have to choose which one you'll follow. Grace doesn't try to please itself. Accepts being slighted, forgotten, disliked. Accepts insults and injuries. Nature only wants to please itself. Get others to please it too. Likes to lord it over them. To have its own way. It finds reasons to be unhappy when all the world is shining around it. And love is smiling through all things. The nuns taught us that no one who loves the way of grace ever comes to a bad end.

Denne monologen kommer tidlig i filmen *The Tree of Life*, og beskriver konflikten Terrence Malick ønsker å presentere i løpet av de neste to timene. Ordene kommer fru O'Brian, som bor sammen med sin amerikanske middelklassefamilie i Waco, Texas en gang på 50-tallet.

Nådens vei og naturens vei blir eksemplifisert i herr og fru O'Brian, spilt av Jessica Chastain og Brad Pitt. Som i et freudiansk drama er morens kjærlighet til deres tre sønner ubetinget, mens de må gjøre seg fortjent til farens aksept. Faren lever etter en strikt kodeks og krever en høy standard av sine sønner. Han gir dem leksjoner for hvordan de skal lykkes med sine liv i en kynisk verden, og får dem til å slåss mot hverandre for å lære dem karakter. I hans øyne er nådens og morens vei selvutslettende. Samtidig kan man spore en bitterhet over denne verdens tankegang hos herr O'Brian, og karakterens kompleksitet vokser i løpet av filmen. Han er ikke bare en simpel antagonist, han blir et bilde på hele menneskeheten med et underliggende ønske om å velge noe annet enn naturens vei, selv om det ikke er det første instinktet.

Når faren er bortreist på forretningsreise opplever de tre brødrene glade og frie dager med sin tolerante og kjærlige mor. Samtidig er friheten som moren representerer også en frihet til å velge feil, skade andre og gi etter for negative lyster og følelser. Det er under disse forholdene Jack opplever sitt tap av uskyld og begynner å gjøre sine første opprørske handlinger. Sammen med guttene i gaten gjør han hærverk og plager uskyldige dyr, og hans meningsløse vold gir ham ambivalente følelser. Vi er også vitne til en gryende seksualitet og medfølgende forvirring, og når Jack bryter seg inn i huset til en nabokvinne og stjeler undertøyet hennes skammer han seg for første gang for å møte sin mor igjen.

Det hele fortelles fra perspektivet til nå voksne Jack O'Brian (Sean Penn), som har fulgt farens råd og gjort karriere som arkitekt. Desillusjonert formulerer han sin livshistorie som en bønn til Gud, en bønn som inneholder mange store spørsmål. Bryr Gud seg? Følger Han med på hva vi gjør? Følelsen av å være ubetydelig i forhold til de større ting i universet kommer tydelig frem med bibelsitatet som åpner hele filmen, fra Guds tale til Job:

Hvor var du da jeg la jordens grunnvoll? Hvis du har innsikt, så fortell meg om det. Hvem har fastsatt dens mål – det vet du vel? Hvem spente målesnor ut over den? Hvor ble dens sokler senket ned, og hvem la ned dens hjørnestein, mens alle morgenstjerner jublet, og alle Guds sønner ropte av fryd? – Job 38:4-7

Denne følelsen av hvor lite enkeltmennesket er i kontrast til hele skaperverket, forsterkes nå Malick serverer en 20 minutter lang storslått sekvens av hele universets skapelse. Vi får se stjerner bli skapt, galakser ta form og planeter bli til. Jorden blir presentert i all sin majestet med sitt frodige dyreliv i både nålevende og forhistoriske skapninger.

Regissør Terrence Malick er ikke bare kjent for sine visjonære og kompromissløse filmer, hans skye personlighet har gitt ham en mytisk status. Det lille vi vet om mannen, er at han kommer fra en katolsk bakgrunn og studerte til en doktorgrad i filosofi ved Harvard og Oxford. Malick debuterte med *Badlands* i 1973 og fulgte opp med *Days of Heaven* i 1978, begge til stor lovprisning hos filmkritikerne. Etter et mislykket filmprosjekt i 1979 følte Malick at Hollywood hadde korrumpert ham, og han dro til Paris for å undervise. Han skulle ikke lage film igjen på 20 år.

Det eksisterer bare et fåtall bilder og ett eneste intervju av Terrence Malick, men i dette kommer regissøren med ett tankevekkende sitat: *"When people are trying to express what is most important to them, it often comes out in clichés – as though struggling to reach the most personal they can only come up with the most public."* Dessverre passer denne beskrivelsen på mange filmer som prøver å sette ord på menneskers tro. Malicks pretensjøs premiss for *Tree of Life* er å lage en film som drøfter Gud og hans involvering (eller mangel på involvering) i sitt skaperverk. Og resultatet et kunstverk som klarer å gi seeren innsikt i hvordan regissøren ser på verden.

Naturens vei/nådens vei-dikotomien til Malick treffer noe av det mest sentrale innenfor den kristne virkelighetsforståelsen. I denne verdens tankegang krever hver aksjon en reaksjon, hver overtredelse trenger en gjengjeldelse. Så kommer nåde som en selvoppofrende kjærlighet og snur opp ned på det hele. Den kjente U2-frontfiguren Paul "Bono" Hewson velger å oppsummere det slik:

You see, at the center of all religions is the idea of Karma. You know, what you put out comes back to you: an eye for an eye, a tooth for a tooth, or in physics, in physical laws, every action is met by an equal or an opposite one. It's clear to me that Karma is at the very heart of the universe. I'm absolutely sure of it. And yet, along

comes this idea called Grace to upend all that “as you reap, so you will sow” stuff. Grace defies reason and logic. Love interrupts, if you like, the consequences of your actions, which in my case is very good news indeed.

Terrence Malicks nye mesterverk vil gå inn i historien som et av de kunstverk som makter å skildre nåde på en måte som vil utvide horisonten din.

1. Hva synes du om måten TREE OF LIFE er fortalt på? På hvilke måter er den annerledes enn konvensjonelle filmer?
2. Hvis vi skal forsøke å få filmens fortelling til å passe til klassiske narrative formler (i den grad det er mulig):
 - a. Hvem mener du er filmens hovedperson (protagonist)? Dette kan være flere, eller det kan skifte i løpet av fortellingen.
 - b. Hvilke mål, ønsker og lengsler har hun eller han? Disse kan være bevisste og ubevisste.
 - c. Søker hun/han å oppnå disse målene aktivt, eller er det en passiv prosess?
 - d. Hvilken motstand (antagonistiske krefter) hindrer hun/han i oppnå sine ønsker?
3. Hvilke deler av historien gjorde mest inntrykk på deg? Er det noen elementer av fortellingen du føler var unødvendig for filmen?
4. Hva synes du om bruk av ulike fortellerstemmer? Hva tror du Malick ønsker å oppnå med dette virkemiddelet?
5. Les 1. Korinterbrev 13. Hvordan vil det som står der passe med fru O'Brians utsagn om nåde?
6. Herr O'Brian forteller sine sønner at morens tro på det gode ikke kan lykkes i denne verden. Dette er en ganske menneskelig reaksjon på konseptet nåde. Hvis man uten forbehold blir møtt med godhet og ettergivenhet, er dette noe som kan utnyttes og misbrukes. Dette gjør også Malick et poeng av senere i filmen. Hvilke tanker gjør du deg om nåde?
7. Samtidig; hvordan forholder det at Jack velger å gjøre galt, skade andre og gi etter for negative følelser seg till morens forståelse av nåde?
8. I kristen tankegang, har evangeliet om Jesu nåde den unike kvaliteten at den ikke er et sett med regler og en disiplin som korrigerer menneskers ytre oppførsel. Det er en kjærlighet som kan forandre et menneske innenfra. Når kun moren er hjemme, er sønnene ikke bare fri fra straff, men deres sinn og sjel er tilsynelatende også i frihet. Hva tror du om dette? Vil dette kunne fungere i praksis?

9. Den unge Jack beskylder sin far med "Du elsker meg ikke". Hva tenker du om denne anklagen? Prøv å beskriv forskjellen på morens og farens kjærlighet ovenfor sønnene.

I en scene fra Jacks barndom krever faren at sønnen skal fortelle at han elsker ham, noe Jack gjør av plikt. I voksen alder, i sin bønn til Gud, forteller Jack at "alltid har du kalt på meg" og at han nå har "lært å elske deg".

"Father - always you wrestle inside of me" uttrykker den voksne Jack. Hva tror du han mener med dette?

10. En ting som har blitt diskutert mye blant kristne opp igjennom historien er i hvor stor eller liten grad Gud involverer seg i skaperverket. På den ene siden finnes det mennesker som tror alle hendelser er forutbestemt av Gud til det punkt at det ikke lenger er noen hensikt å be, til den motsatte oppfatning om fremtiden er ukjent, og Gud reagerer på og er åpen for påvirkning av menneskers ord og handlinger for hvordan han skal slutt vinne frem med sin vilje. Dette er store spørsmål med mange ulike svar, men Bibelen forteller oss at Gud skapte mennesket med fri vilje og at vi dermed er i stand til å selv velge opprør eller omvendelse. Allerede i Edens hage velger mennesket vekk Guds plan om paradisiske tilstander, mens Bibelen samtidig er tydelig på at Gud har en klar strategi for å gjenskape disse. På hvilke måter tar TREE OF LIFE opp disse problemstillinger?
11. Les 1. Mosebok 3:22 og Åpenbaringen 22:2. Hvorfor tror du Terrence Malick har valgt tittelen THE TREE OF LIFE på filmen?
12. I kristen teologi snakker man ofte om "skyggebilder" som får sin oppfyllelse og virkelighet i Jesus Kristus. Les Johannes 14:6, 4:14 og 6:26-58. Hva tenker du om disse versene?
13. Som sørgende mor spør fru O'Brian "Lord, why? Where were you?," etterfulgt av en spektakulær sekvens av jordens skapelse. Hvilke svar gir dette på morens spørsmål?
14. Hva skjer når faren drar avsted på forretningsreise? Hva kan dette si om nådens og naturens vei?
15. Hva skjer med Jacks forhold til moren i denne sekvensen? Hvorfor?
16. Hva ville du svart til Jacks spørsmål på dette tidspunkt? "What have I started? What have I done?" Hva behøver han, og hva får han?
17. Les Rom 7:15. Hva tenker du om det som står der?
18. Hva tror du filmens siste scene skal forestille? Hva tenker du om dette?

Jan Ingar Grindheim
janingar@biff.no
Mastergradsstudent i medievitenskap